

VU Research Portal

Zijn leerlingen van een dans-vooropleiding anders dan 'gewone kinderen'?

Bakker, F.C.; Dijkmeijer, J.C.; Fromme, S.; Groot, K.K.; Post, A.

published in

Dans

1987

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Bakker, F. C., Dijkmeijer, J. C., Fromme, S., Groot, K. K., & Post, A. (1987). Zijn leerlingen van een dans-vooropleiding anders dan 'gewone kinderen'? *Dans*, 5, 8-11.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

dans

HET NEDERLANDS BALLET TIJDSCHRIFT

APRIL 1987
5e JAARGANG NO. 7
LOS NUMMER f 5,90 BFS. 120



Zijn leerlingen van een dans anders dan "gewone" kinderen?

De voor- en nadelen van het intensief beoefenen van muziek, dans of sport vormen dikwijls onderwerp van heftige discussies. Dit is zeker het geval wanneer jongeren in het geding zijn. Als voordelen worden o.a. genoemd dat kinderen een grote mate van zelfdiscipline leren, een duidelijk doel in hun leven hebben, hun tijd niet slijten in ledigheid, sociale contacten hebben met kinderen die een zelfde interesse hebben en — soms — de gelegenheid krijgen te reizen. Een sterk prestatiemotief, een positief zelfbeeld en, zeker wanneer lichamelijke activiteit een rol speelt zoals bij dans en sport, een positieve houding ten opzichte van lichamelijke vaardigheden en uiterlijk zouden zich gemakkelijk ontwikkelen, zo wordt aangevoerd. Nadelen worden echter ook genoemd: Het strakke dagritme en de noodzaak te presteren zetten de kinderen al jong onder druk, iets dat nog versterkt wordt door de pressie die de omgeving uitoeft (ouders, trainer, leraar). Er is weinig vrije tijd, weinig gelegenheid tot contact met leeftijdsgenoten buiten de opleiding of de sportvereniging en, mede als gevolg daarvan, zouden de kinderen een beperkte belangstelling ontwikkelen en weinig hobbies hebben. Bovendien staan ze op een "ongezonde" manier in de belangstelling, en neemt het presteren een veel te grote plaats in in hun leven, met alle risico's op een onevenwichtige emotionele ontwikkeling en persoonlijkheidsontwikkeling.

De discussie over de voors en tegens van het al op jeugdige leeftijd uitblinken in dans, muziek of sport is niet vrij van vooroordelen, en een dergelijke discussie tussen de auteurs van dit artikel lag ook ten grondslag aan het onderzoek waarvan hier een aantal resultaten besproken wordt.

Centraal stond de vraag of leerlingen die de vooropleiding van een dansvakopleiding volgden qua persoonlijkheid, vrije tijdsbesteding en interesses sterk verschillen van leeftijdsgenoten. Intuïtief leek het aannemelijk dat een aantal verschillen gevonden werd tussen deze dansers en "gewone" kinderen. Leerlingen die een vooropleiding

volgen zijn al vanaf jeugdige leeftijd (plm. 10 jaar) intensief met een professionele balletopleiding bezig (in de orde van 10 tot 15 uur per week). Het volgen daarvan vereist een aangepast rooster van de gewone school, en de leerlingen moeten veel van hun vrije tijd investeren in hun dansopleiding. Bovendien wordt op de dansacademie een grote discipline geëist van de leerlingen, heeft de opleiding een sterk selectief karakter en staat het leveren van prestaties — uiteraard — nogal op de voorgrond. Ook daarvan mag verwacht worden dat het zijn sporen nalaat, dan wel een bepaald type kinderen aantrekt.

Toch leert onderzoek bij

kinderen die actief zijn op andere terreinen dan dans dat enige terughoudendheid wel op zijn plaats is als het gaat om verschillen tussen deze en "gewone" kinderen. Met name bij jeugdige (top)sportbeoefenaars blijkt dat zij veel minder afwijken van het doorsnee kind dan wel verondersteld wordt. Verder is er nauwelijks invloed aangetoond van het beoefenen van (top)sport op het karakter of de persoonlijkheid van de beoefenaar en ook dat maant tot voorzichtigheid.

Uitgangspunten

In het onderzoek bij de dansers ging de belangstelling uit naar eventuele verschillen met gewone kinderen voor wat betreft: (1) vrije tijdsbesteding en interesses; (2) bepaalde persoonlijkheidseigenschappen en (3) zogenaamde zelf-attitudes.

1. Vrije tijdsbesteding en interesses. In principe vormt dit een terrein waarop zeer uitgebreid onderzoek verricht kan worden. In het kader van het onderhavige onderzoek hebben we ons beperkt, waarbij leidraad vormde het vooroordeel dat dansers een minder brede belangstelling ontwikkelen en minder hobbies beoefenen dan hun leeftijdsgenoten. Op een aantal aspecten die indicatief geacht worden voor de breedheid van iemands interesse, zoals lezen, televisie kijken, muziek beoefenen, sporten werden de dansers vergeleken met gewone kinderen. Dat gold ook voor aantal en aard van de hobbies van de kinderen.

2. Persoonlijkheidseigenschappen. Drie persoonlijkheidseigenschappen stonden centraal in het onderzoek. Allereerst introversie-extraversie. Dit is een begrip met meerdere dimensies dat is opgebouwd uit onder andere sociale extraversie, impulsiviteit en spanningsbehoefte. Al met al lijken de

eigenschappen van de introvert eerder van toepassing op dansers dan die van de extravert. Om die reden wordt verondersteld dat de leerlingen van de vooropleiding een hogere introversiescore zullen hebben dan gewone kinderen.

De tweede persoonlijkheidseigenschap in het onderzoek was emotionaliteit. Emotionaliteit heeft betrekking op iemands "gevoeligheid", de mate waarin iemand geëmotioneerd raakt, maar ook in hoe verre iemands gevoelens van bezorgdheid ervaart en de neiging heeft te tobben of te piekeren en onzeker is.

Bij de derde eigenschap, het prestatiemotief, — de neiging om te willen uitblinken en goede prestaties te leveren — is een eigenschap die onder invloed van gezin en school sterk gevormd wordt. Gezien het belang van presteren op de vooropleiding wordt verwacht dat de dansers een sterker prestatiemotief zullen hebben dan gewone kinderen.

3. Zelf attitudes: Bij zelf-attitudes gaat het om iemands houding ten opzichte van zichzelf: hoe waardeert iemand zichzelf, hoe staat hij/zij tegenover zijn of haar eigen uiterlijk en hoe apprecieert iemand zijn of haar lichamelijke vaardigheden. Op zichzelf past een positieve houding ten opzichte van de eigen persoon bij de stereotypering van de danser als mensen die goed met hun lichaam uit de voeten kunnen. Verder blijkt uit onderzoek dat mensen die lichamelijk actief zijn, bij voorbeeld in het kader van sport of "physical fitness"-activiteiten over het algemeen een positiever zelfbeeld hebben dan niet-actieven. Om die redenen zou ook onder de dansers een relatief positief zelfbeeld verwacht kunnen worden.

De hierboven genoemde veronderstellingen werden ge-

vooropleiding

toetst op hun juistheid in een onderzoek waarin dansers van de vooropleiding vergeleken werden met gewone kinderen.

Het onderzoek

Aan het onderzoek werd meegedaan door 38 dansers (meisjes, leeftijd 11-12 jaar) uit het eerste en tweede jaar van twee dans-vooropleidingen en 21 dansers (meisjes, 15-, 16-jarigen) uit het vijfde en zesde jaar van die vooropleidingen

(klassieke ballet). Vergelijkingsgroepen vormden 48 meisjes uit de hoogste twee klassen van twee basisscholen en 64 meisjes uit de hoogste twee klassen van een MAVO. De 15- en 16-jarige dansers volgden hun school-onderwijs op deze zelfde MAVO. Niet alle leerlingen vulden alle vragenlijsten in, waardoor de vergelijkingen doorgaans op een geringer aantal kinderen betrekking hebben dan de bovengenoemde aantallen.

Resultaten

Vrije tijdsbesteding en interesses

Aan alle kinderen werd gevraagd één of meerdere hobbies aan te kruisen en aan te geven hoeveel tijd per dag of per week zij daaraan besteedden. Het gemiddelde aantal hobbies dat genoemd werd door beide groepen dansers en beide vergelijkingsgroepen staat in tabel 1.

Zoals blijkt zijn er slechts geringe verschillen tussen dansers en niet-dansers. Dat gold ook voor de tijd die zij zeiden te besteden aan de door hen aangekruiste of genoemde activiteiten. Oudere kinderen blijken beuident minder hobbies te noemen dan jongere kinderen, waarbij het onduidelijk is of dat een gevolg is van minder vrije tijd van de oudere leerlingen of dat dat komt doordat zij een wat strakkere definitie van "hobby" gebruiken.

Over lezen, televisie kijken, muziek en ballet worden gedetailleerder vragen gesteld. Allereerst werd gevraagd hoe graag de kinderen lezen en televisie keken (en hoeveel tijd ze hieraan besteedden), naar muziek luisterden (en of ze zelf muziek-instrumenten bespeelden) en hoe vaak ze naar ballet keken (in theater of op tv) en daarover lazen. Antwoordpercentages voor

beide groepen dansers en beide vergelijkingsgroepen staan in tabel 2. Met uitzondering van de twee vragen over ballet zijn er geen significante verschillen tussen de dansers en de andere kinderen. Dat wil dus zeggen dat ze ongeveer even graag lezen, tv kijken en naar muziek luisteren, en aan die activiteiten bij benadering evenveel tijd besteden.

Bij de vragen over lezen, televisie en muziek was een groot aantal rubrieken opgenomen, zodat de kinderen hun voorkeur voor bepaalde boeken, tv-programma's en muziek konden aangeven. Tabel 3 geeft de resultaten weer, waarbij terwille van de overzichtelijkheid alleen percentages vermeld zijn als er tussen dansers en niet-dansers kenmerkende verschillen waren.

Ook nu zijn de overeenkomsten tussen dansers en gewone kinderen opvallender dan de verschillen. Wel kan gezegd worden dat dansers een wat meer artistieke belangstelling hebben: ze lezen meer over kunst en cultuur, ze luisteren liever naar klassieke muziek, de ouderen zijn meer geïnteresseerd in literatuur en, uiteraard, hebben zowel de jonge als de oudere dansers zeer veel belangstelling voor ballet. Daar staat tegenover dat zij minder

In dit artikel wordt een onderzoek besproken waarin nagegaan werd of er verschillen zijn tussen kinderen die intensief met klassiek ballet bezig zijn en "gewone" kinderen voor wat betreft hobbies en interesses, bepaalde persoonlijkheidseigenschappen en houding ten opzichte van zichzelf. Daartoe werden leerlingen van een dans-vooropleiding vergeleken met kinderen van dezelfde leeftijd, maar niet op een bijzondere manier bij dans of een andere activiteit waren betrokken.

Dit artikel is een bewerking van het verslag van dit in 1985/1986 uitgevoerde onderzoek. Voor gedetailleerder informatie over het onderzoek wordt verwezen naar twee artikelen daarover:

- (1) Bakker, F.C. *Personality differences between young dancers and non-dancers. Te verschijnen in Journal of Personality and Individual Differences.*
- (2) Bakker, F.C., Molenaar, J.A. & Vuyk, T.W. *Leisure activities, interests and personality traits of young dancers. Paper gepresenteerd op het 21st International Congress of Applied Psychology, Jerusalem, 8-13 July, 1986.*

belangstelling hebben voor sport (zowel om het zelf te doen, vgl. tabel 2, als er over te lezen of naar te kijken), ze zijn wat minder geïnteresseerd in het lezen van kranten en ze kijken naar sommige tv-programma's iets minder.

Persoonlijkheidstrekken

In tabel 4 staan de gemiddelde scores voor introversie/extraversie (gesplitst in sociale extraversie, impulsiviteit en spanningsbehoefte), emotiona- liteit en prestatie-motief, van beide groepen dansers en beide vergelijkingsgroepen. Opnieuw is door middel van een * aangegeven als de gemiddelden kenmerkend verschillen.

Dansers zijn over het geheel genomen introverter dan kinderen in de vergelijkingsgroep: ze hebben lagere scores voor sociale extraversie, impulsiviteit en spanningsbehoefte, iets dat zowel bij de jongere als de oudere kinderen het geval blijkt. Dansers zijn ook emotioneler. Weliswaar is het verschil tussen oudere dansers en gewone kinderen niet kenmerkend, uit een vergelijking met de landelijke normen voor deze eigenschap, blijkt dat dansers nogal hoog zitten. Hun gemiddelde score van 9.2 komt overeen met een percentielscore van ongeveer 72. Dat wil zeggen dat in de normeringssteekproef slechts 28 % een score van 9.2 of hoger heeft. (Ter vergelijking: het gemiddelde van de niet-dansers (8.0) komt overeen met een percentielscore van 58). Ten slotte blijken dansers ook een relatief sterk prestatie-motief te hebben. De score van 20.8 (voor de jon-

gere dansers) en 18.1 (voor de oudere dansers) liggen duidelijk boven het landelijk gemiddelde voor meisjes (nl. 17.3). Uit deze vergelijking met het landelijk gemiddelde blijkt tevens dat de jongere niet-dansers hoog scoren (nl. 19.2) en dat het grote verschil tussen dansers en niet-dansers in de oudere leeftijds-groep vooral komt door de lage score van de niet-dansers (nl. 11.7). Dit laatste kan samen hangen met het feit dat het hier om MAVO-leerlingen gaat. Dan nog blijft de betrekkelijke hoge score van de oudere dansers opvallend omdat zij immers leerling zijn aan dezelfde MAVO.

Zelf-attitudes

De gemiddelde scores voor zelfwaardering, waardering voor eigen uiterlijk en waardering voor eigen lichamelijke vaardigheden van de vier sub-groepen staan in tabel 5.

Bij de oudere kinderen is de score van de dansers op alle drie de zelf-attitude vragenlijsten lager dan die van de kinderen in de vergelijkingsgroep. Dat wil zeggen dat zij een minder positief beeld van zichzelf, hun uiterlijk en hun lichamelijke vaardigheden hebben dan gewone kinderen, zij het dat t.a.v. dat laatste de verschillen kleiner zijn. Bij de jongere kinderen is alleen het verschil in zelfwaardering kenmerkend. Ook daar houdt dat in dat dansers een minder positief zelfbeeld hebben.

Discussie en conclusies

Laten we voorop stellen dat het onderhavige onderzoek een aantal beperkingen heeft. Er is

uitsluitend gewerkt met vragenlijsten die door de kinderen zelf ingevuld werden. De gebruikte vragenlijsten hebben alle een redelijke tot goede betrouwbaarheid, toch zou informatie van ouders, leerkrachten van de gewone school en dansdocenten, waardevolle aanvullende informatie kunnen verschaffen. Verder is met de vragenlijst over hobbies en interesses slechts een beperkt terrein bestreken. Een aantal, op zichzelf zeer interessante activiteiten van kinderen uit de leeftijdsgroepen in dit onderzoek, zijn dus buiten beschouwing gebleven (vriendjes, vriendinnen, uitgaan, disco-bezoek, etc.). Andere persoonlijkheidseigenschappen dan die welke in het onderzoek zijn getoetst, hadden wellicht ook interessante uitkomsten opgeleverd (zelfdiscipline, zelfstandigheid, doorzettingsvermogen, enz.). Het is goed deze beperkingen in het oog te houden, ten einde geen al te verstrekkende conclusies aan de uitkomsten van het onderzoek te verbinden. Toch levert het onderzoek gegevens die zeker de moeite waard zijn.

Allereerst blijkt er weinig grond voor een stereotypering van kinderen die een dansvoorbereiding volgen als een groep die zo gepreoccupeerd is met dans, dat zij nergens anders meer belangstelling voor zouden hebben. In tegendeel, hun interesses en vrijetijdsbestedingen wijken over het geheel maar weinig af van die van hun leeftijdsgenoten. Voorzover er al verschillen gevonden werden, zijn die nogal voor de handliggend: dansers beoefenen minder sport en hebben ook weinig belangstelling voor sport in de media.

Het feit dat hobbies en interesses van de dansers betrekkelijk weinig afwijken van die van gewone kinderen, waarschuwt tegen het idee dat de dansopleiding de persoonlijkheid of het karakter van de dansers zou veranderen. Als er al weinig invloed is op iemands belangstelling en vrijetijdsbesteding, dan is invloed op persoonlijkheid — ongetwijfeld veel moeilijker te veranderen dan een hobby of een interesse — immers helemaal onwaarschijnlijk. Ook hier

levert onderzoek bij (top)sporters vergelijkingsmateriaal: invloed van deelname aan (top)sport op iemands persoonlijkheid kan namelijk niet of nauwelijks aangetoond worden. Er is één uitzondering. Deelname aan sport, fysicaal fitness-training blijkt over het algemeen een positief effect te hebben op iemands zelf-beeld of zelf-waardering.

Er blijken tussen dansers van de vooropleiding en gewone kinderen wel verschillen in een aantal persoonlijkheidseigenschappen. Dansers zijn als betrekkelijk introvert, emotioneel en sterk prestatiegemotiveerd te kenschetsen. Introversie komt vooral naar voren in een geringere impulsiviteit, c.q. een zekere bedachtzaamheid en een geringere behoefte aan spannen, avontuurlijke of nieuwe ervaringen. Voor wat betreft het sociale aspect uit de I/E-dimensie zijn de verschillen tussen dansers en gewone kinderen gering. Over het geheel genomen lijken de resultaten een bevesti-

Tabel 1. Gemiddeld aantal hobbies, genoemd door dansers en "gewone" kinderen uit beide leeftijdsgroepen.

	11- en 12-jarigen		15- en 16-jarigen	
	dansers	niet-dansers	dansers	niet-dansers
aantal hobbies	4.7	4.6	2.9	2.4

Tabel 4. Gemiddelde scores voor Introversie/Extraversie (t.w. sociale extraversie, impulsiviteit en spanningsbehoefte), Emotionaliteit en Prestatiemotief van dansers en niet dansers.

	11- en 12-jarigen		15- en 16-jarigen	
	dansers	niet-dansers	dansers	niet-dansers
Introversie/Extraversie				
sociale extraversie	4.6	5.3	4.5	5.0
impulsiviteit	2.9	4.6*	3.8	5.0
spanningsbehoefte	4.5	5.8*	4.8	6.9*
Emotionaliteit	8.3	6.6*	9.2	8.0
Prestatiemotief	20.8	19.2	18.1	11.7

Tabel 5. Gemiddelde scores voor zelfwaardering, waardering voor eigen uiterlijk en waardering voor eigen lichamelijke vaardigheden van dansers en niet-dansers.

	11- en 12-jarigen		15- en 16-jarigen	
	dansers	niet-dansers	dansers	niet-dansers
zelfwaardering	34.6	37.9*	32.1	36.0*
waardering uiterlijk	109.2	111.7	96.6	104.4*
waardering lichamelijke vaardigheden	39.7	38.9	34.0	35.4

Tabel 2. Interesses in lezen, tv kijken, muziek en ballet van dansers en niet-dansers in percentages.

	11- en 12-jarigen		15- en 16-jarigen	
	dansers	niet-dansers	dansers	niet-dansers
Houd je van lezen				
veel/erg veel	68%	59%	64%	46%
gaat wel	21%	19%	29%	39%
niet zo erg/helemaal niet	11%	22%	7%	14%
Tijd besteed aan lezen (excl. school)				
één uur of meer per dag	54%	38%	47%	30%
2-5 uur per week	28%	29%	40%	35%
minder dan 2 uur per week	18%	33%	13%	35%
Kijk je graag tv				
graag/erg graag	53%	70%	71%	87%
gaat wel	42%	19%	7%	11%
niet zo graag/helemaal niet	5%	11%	22%	2%
Tijd besteed aan tv kijken				
één uur of meer per dag	52%	56%	43%	67%
2-5 uur per week	38%	31%	34%	20%
minder dan 2 uur per week	10%	14%	22%	13%
Luister je graag naar muziek				
graag/erg graag	95%	62%	100%	93%
gaat wel	5%	33%	0%	7%
niet zo graag/helemaal niet	0%	4%	0%	0%
Zelf instrument bespelen	50%	50%	43%	25%
Kijk je wel eens naar ballet (in theater of tv)				
vaak/erg vaak	63%	11%	57%	7%
soms	37%	44%	43%	18%
zelden/nooit	0%	45%	0%	75%
Lees je weleens iets over ballet				
vaak/erg vaak	68%	11%	57%	4%
soms	32%	41%	43%	29%
zelden/nooit	0%	48%	0%	67%

ging te vormen voor een enigszins stereotype beeld van dansers als niet bovenmatig uitbundig, ongeduldig of op sensaties belust. De hoge emotionaliteitscore van de dansers is opvallend. Voorzover een zekere gevoeligheid, in de zin van openstaan voor de emotionele betekenis van bijvoorbeeld muziek of choreografie, van dansers verwacht wordt, zou het als een gunstige eigenschap aangemerkt kunnen worden. Emotionaliteit impliceert echter ook een grotere gevoeligheid voor stressvolle situaties en onzekerheid, iets dat over het algemeen ongunstig is voor dansers. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat ook bij stressreacties leer- of gewenningsprocessen op kunnen treden en wellicht heeft de frequentie waarmee de dansers in spanningsvolle situaties terecht komen een aanpassing aan

die specifieke situaties tot gevolg, waardoor zij minder last hebben van hun sterke emotionaliteit.

Ten aanzien van het prestatiemotief is het minder duidelijk of de opleiding al dan niet verantwoordelijk is voor de verschillen. De dansers uit de vooropleiding hebben een relatief sterk prestatiemotief, dat wil zeggen dat zij meer dan gemiddeld uit willen blinken, en door middel van prestaties zichzelf willen bewijzen. Het prestatiemotief is een eigenschap die geleerd (en afgeleerd) kan worden. Het is goed mogelijk dat de dansopleiding een omgeving creëert die deze eigenschap mede vormt of in stand houdt. Dit kan het opvallende verschil in prestatiemotief tussen oudere dansers en kinderen uit de vergelijkingsgroep verklaren. Het is echter ook mogelijk dat hier

een selectie of zelfselectieproces achter ligt: alleen degenen met een sterk prestatiemotief blijven op de opleiding. Dat zou betekenen dat een sterk prestatiemotief één van de voorwaarden is om zo'n opleiding succesvol te doorlopen.

Een opvallend resultaat uit het onderzoek was het minder positieve zelfbeeld van de dansers. Zowel bij de jongere als bij de oudere kinderen hebben dansers minder waardering voor zichzelf dan gewone kinderen. Bovendien waarderen oudere dansers hun uiterlijk minder positief dan hun leeftijdsgenoten. Dit laatste kan een gevolg zijn van het feit dat dansers gewend zijn kritisch naar zichzelf (en anderen) te kijken en dus ook veel minder snel tevreden zijn over hun uiterlijke verschijning dan anderen.

Ook nu is het de vraag in

hoeverre de verschillen tussen dansers en gewone kinderen een gevolg zijn van de dansopleiding die de dansers volgen. De kritische sfeer op zo'n opleiding kan natuurlijk invloed hebben op hoe iemand tegenover zichzelf staat. Aan de andere kant moet men zich realiseren dat een negatiever zelfbeeld over het algemeen samengaat met een hogere emotionaliteitscore (iets wat ook in ons onderzoek werd gevonden). En dat zou dan betekenen dat de minder positieve waardering van zichzelf bij de dansers vooral te maken heeft met "hoe zij in elkaar zitten". Interessant blijft wel het feit dat deelname aan sport en andere lichamelijke activiteiten zoals gezegd doorgaans resulteert in een positiever zelfbeeld, terwijl bij de dansers eerder het tegenovergestelde lijkt plaats te vinden.

Concluderend kunnen we opmerken dat er weinig reden is voor een stereotypering van de jonge dansers als mensen met oogkleppen. Er zijn geen aanwijzingen voor een grote invloed van het volgen van zo'n opleiding op het persoonlijk leven van de kinderen. Wel zijn er tussen dansers en gewone kinderen vrij aanzienlijke verschillen in persoonlijkheid. Dansers zijn introverter, emotioneler en sterker prestatiegemotiveerd en hebben een minder positief zelfbeeld dan gewone kinderen.

Frank C. Bakker -
Interfaculteit Bewegings-
wetenschappen van de VU
Amsterdam
Mede-auteurs:
Janine C. Dijkmeijer, Suzanne
Fromme, Kristin K. de Groot,
Andries A. van der Post, allen
inmiddels afgestudeerd aan de
Scapino Dansakademie.

Tabel 3. Percentage dansers en andere kinderen dat de diverse rubrieken over lezen, tv en muziek invulde (percentages zijn uitsluitend opgenomen wanneer deze significant verschilden tussen dansers en niet-dansers)

	11- en 12-jarigen		15- en 16-jarigen	
	dansers	niet-dansers	dansers	niet-dansers
wat lees je graag				
stripboeken
sprookjes	0%	19%	.	.
avonturenverhalen	90%	56%	.	.
romannetjes
boeken met feitelijke informatie
literatuur	.	.	64%	32%
kranten	.	.	14%	43%
welk deel van de krant lees je meestal				
binnen- en buitenlandse politiek
economie en financiën
kunst en cultuur	32%	0%	64%	29%
sport	.	.	7%	36%
tv-programma's	5%	44%	14%	46%
weerbericht
foto-onderschriften
alleen de koppen
welke tv-programma's kijk je graag				
kinderprogramma's	.	.	7%	29%
jeugdjournaal	.	.	14%	40%
journaal
series
speelfilms	42%	70%	.	.
amusementsprogramma's/quizes	.	.	7%	39%
muziek (pop)
muziek (klassiek)
actualiteitenprogramma's
dans of ballet	90%	26%	71%	7%
sport	5%	26%	0%	21%
naar welke muziek luister je graag				
pop
klassiek	95%	26%	71%	21%
jazz	5%	26%	.	.
rock 'n roll	16%	41%	0%	25%
blues	.	.	0%	21%